

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 10 maj 1898, kl. 2 e. m.

*Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6,
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t
med begäran om ändring af förordningen angående
expeditionslösen.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 58) har herr
P. G. Petersson i Fräntorp hemstält:

»att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärder med sådan förändring i kongl. förordningen af den 7 december 1883, angående expeditionslösen, att, då sterbhusdel-egare på grund af arf, giftorätt eller testamente söka lagfart å fast egendom, de icke må blifva skyldiga lösa mera än ett lagfartsprotokoll gemensamt, oaktadt fastigheten icke öfvergått till ny egare.»

Till stöd för sin hemställan anför motionären följande:

»Genom kongl. förordningen angående lagfart å fång till fast egendom af den 16 juni 1875 blef bland annat stadgadt, att med fastighet, som erhålles genom arf, giftorätt eller testamente, äfven skall lagfaras, hvilket före den tiden icke var erforderligt i hvad som rörde arf och giftorätt, utan ansågos då bouppteckningar och arfskiften utgöra laga åtkomst till fastigheten, hvilket dock mången gång föranledde oreda i lagfarts- och inteckningsärenden. För undanröjande af detta förhållande och för erhållande af bättre reda och ordning på rätta egarne till fastigheterna var nog tillkomsten af ofvannämnda förordning både nödig och nyttig, men att kostnaderna för den påbudna lagfarten skulle göras större, än som verkligen erfordrades, var väl hvarken tänkt eller menadt; det vill dock synas genom de motioner, som vid flera föregående riksdagar förekommit, att lindringar i kostnaderna för lagfart å ärfd, i giftorätt och genom testamente bekomna fastigheter kunna åstadkommas. Så har under senare tiden

äfvén skett i afseende å stämpelafgiften för de mindre fastighetslotterna, äfvensom i visst fall å expeditionslösen, men efter mitt förmenande kan en lindring ytterligare åstadkommas utan att förorsaka någon oreda i lagfartsärenden. Det förhåller sig så, att vid sökandet af lagfart på grund af arfskifte eller testamente har den praxis gjort sig gällande, att om sterbhusdelegarne äro 8 å 10 stycken eller ännu flera, så måste hvarje sterbhusdelegare hvar för sig lösa ett lagfartsprotokoll. En sådan åtgärd anses väl af vederbörande vinna stöd utaf föreskriften i 4 § af ofvannämnda förordning, som föreskrifver, att den, som söker lagfart, skall uppvisa sin fångeshandling för att i lagfartsprotokollet införas. Då nu ett sterbhus måste fullgöra sin skyldighet med lagfart på grund af arfskifte eller testamente, är ju detta endast en fångeshandling och åtkomsthandlingarne äro lika för alla sterbhusdelegarne. Huru kan då vara erforderligt att samtidigt upprepa i lagfartsprotokollet en och samma sak 8 å 10 gånger? En gång är väl efter mitt förmenande alldeles tillräckligt, hvarigenom de lagfartsökande kunde lindras med att få lösa ett utdrag af lagfartsprotokollet gemensamt. För öfrigt, då arfskifte och testamente äro hvar för sig endast en fångeshandling, borde väl i så fall detta utgöra endast ett lagfartsärende. Äfvén är att märka, det lagfartsprotokollen i egarens hand icke äro någon åtkomsthandling för fastighetens egande; utan styrkandet häraf blifver genom utfärdandet af det lagfartsbevis, som, enligt 11 § af förenämnda förordning, skall meddelas.

Man kan väl invända, det lösen för dessa lagfartsprotokoll är så ringa, att någon ändring i nuvarande praxis icke kan vara af behovet påkallad. Detta kan nog hafva sitt erkännande, der det gäller förmögna sterbhus och å lagfart på större egendomar, men icke så för de mindre bemedlade, der lagfarten gäller å fastighet i värde för ett å tvåhundra kronor och då densamma häftar i skuld för öfver halfva värdet. Dessa mindre bemedlade sterbhusdelegare äro i behof att sälja sin fastighet och söka därför undandraga sig lagfarten, till dess de kunde få köpare och i så fall undslippa med en gemensam lagfart. Men då tiden är inne för att lagfart skall ske och försäljning dessförinnan ej lyckats, kommer föreläggande för sterbhusdelegarne att vid verkande vite fullgöra sin lagfartsskyldighet i enlighet med lag och förenämnda praxis, hvilket för de mindre bemedlade är ganska betungande. Inträffar då den händelsen, att lagfarten icke beviljas, utan förklaras hvilande, tillkommer ytterligare vid lagfartens beviljande ett lagfartsprotokoll för hvardera sterbhusdelegaren. En väsentlig lindring skulle därför blifva, om blott ett lagfartsprotokoll utfärdades för sterbhusdelegarne gemensamt, hvilken lindring för de mindre bemedlade väl behöfves.»

Sedan Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott, efter erhållen remiss, afgifvit utlåtande (n:o 5) öfver ifrågavarande motion, men ärendet vid kammarens sammanträde den 26 sistlidne mars blifvit till utskottet återförvisadt, har samma utskott uti förnyadt utlåtande (n:o 7) föreslagit Andra Kammarerna att för sin del besluta,

»det Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att den i 11 § 2 mom. af Kongl. Maj:ts förnyade nådiga förordning den 7 december 1883 angående expeditionslösen, sådant detta lagrum lyder i kongl. kungörelsen den 16 december 1887, för sterbhusdelegare eller testamentstagare i vissa fall medgifna rätt att öfver ansökan om lagfart erhålla gemensam expedition må, i hvad angår protokollsutdrag, varda, der ej annorlunda begäres, utsträckt till alla de öfriga fall, då lagfart af sterbhusdelegare eller testamentstagare sökes å fastighet, som i värde ej uppgår till 1,000 kronor.»

Såsom motiv för sitt förslag anför utskottet:

»Den genom kongl. förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom införda principen, att hvar, som genom laga fång åtkommit fast egendom, är skyldig att dermed lagfara, torde hafva afsett såväl att genom den offentlighet, som derigenom gifves åt hvarje fång, skänka ökad trygghet åt eganderätten som äfven att införa större ordning och reda i vårt fastighetsväsen samt derigenom äfven att så småningom kunna, såsom med lagfartsböckerna är åsyftadt, bereda den rättsökande allmänheten ett lätt öfverskådligt och tillförlitligt register öfver eganderättsförhållandena.

Denna princip, som särskildt beträffande arffallen eller såsom giftorätt förvärfvad fast egendom vore en nyhet, medförde för den rättsökande allmänheten ökade kostnader, hvilka visserligen i vanliga fall uppvägdes af den fördel, lagstiftningen derutinnan innebar för vederbörande, men som dock i vissa fall kunde förefalla oskäligt stora.

I sistnämnda afseende vill utskottet i likhet med motionären framhålla det fall, då lagfart sökes å fast egendom, som, till ett obetydligt värde, i arf, giftorätt eller testamente, tillfallit flere delegare i ett dödsbo. Enligt den praxis, som mångenstädes gjort sig gällande, nödgas hvarje sterbhusdelegare lösa särskild lagfartsexpedition för sin lott i egendomen och derigenom vidkännas utgifter, som, ju obetydligare den arffallna fastigheten är och ju flere delegare i dödsboet finnas, blifva desto mera betungande.

Detta missförhållande har, såsom utskottet förut framhållit, flera gånger varit uppmärksammat inom Riksdagen och har jemväl föranledt Kongl. Maj:t, efter derom af Riksdagen gjord framställning, att genom kungörelse den 16 december 1887 vidtaga den ändring i här ofvan åbero-

pade förordning den 7 december 1883 angående expeditionslösen, hvarigenom sterbhusdelegare eller testamentstagare berättigades erhålla gemensam lagfartsexpedition öfver ansökan om lagfart å dem i arf, giftorätt eller testamente tillfallen fastighet, då densamma i sin helhet öfvergått i ny egares hand och denne samtidigt med dessa söker eller förut sökt lagfart å senare fånget.

Emellertid hafva icke derigenom de ofvan anmärkta olägenheterna blifvit till fulla afhjelpa.

Om äfven, beträffande dödsbon med en tillgång i fast egendom till obetydligt värde, förhållandet vanligen torde vara, att en sådan dödsboets egendom öfvertages af någon af delegarne i detta eller öfverlåtes på annan person och att de förra sålunda få åtnjuta förmånen af gemensam lagfartsexpedition, så lærer dock ofta inträffa, att en äfven obetydlig fastighet, skiftad, bibehålles af sterbhusdelegarne, hvilka sålunda enligt ofvan nämnda praxis torde drabbas af oskäligt dryga utgifter för fastighetens lagfarande.

Såsom utskottet förut påpekat, hafva framställningarna om utsträckt rätt för sterbhusdelegare att erhålla gemensam lagfartsexpedition å dem i arf, giftorätt eller testamente tillfallen fastighet mötts af åtskilliga invändningar.

Sålunda har bland annat erinrats, att den reda och säkerhet i eganderättsförhållandena, som med lagfartsskyldigheten afses, skulle kunna äfventyras och att, för så vidt någon förändring i åsyftad riktning skulle vidtagas i förordningen angående expeditionslösen, ändring jemväl vore nödvändig i kungörelsen den 14 september 1875, huru lagfarts- och inteckningsböcker skola inrättas och föras.

Ehuruval föreskriften om gemensam lagfartsexpedition för delegare i ett dödsbo å dem tillfallen fastighet förutsätter gemensam lagfart å de olika lotterna i densamma, synes dock utskottet denna omständighet icke i ringaste grad kunna äfventyra säkerheten i eganderättsförhållandena, men deremot i någon mån minska öfverskådligheten af det i lagfartsboken gifna register öfver dessa förhållanden. Äfven utan ändring af kungörelsen angående lagfarts- och inteckningsböckers förande torde dock denna olägenhet med lätthet afhjelpas genom bibehållande och utveckling af den praxis, som redan nu vanligen iakttages, nemligen att, vid gemensam lagfart, i lagfartsböckerna anteckning göres om den andel, hvarje sterbhusdelegare erhållit i arf, giftorätt eller testamente.

Vidare har invändning gjorts derom, att, med nu ifrågasatta förändring i förordningen om expeditionslösen till förmån för sterbhusdelegare eller testamentstagare, dessa komme i en bättre ställning än den, som

genom annat fäng, t. ex. köp, blifver egare till en fastighet, och som, huru ringa än fastighetens värde är, i allt fall måste vidkännas full lösen och stämpel för sin expedition, samt derom, att en fastighets större eller mindre värde icke ensamt borde föranleda bestämmelser om olika förfarande och expeditionssätt vid lagfart.

Om, såsom utskottet vill betona, den ifrågasatta förändringen rörande expeditionslösen i hithörande fall endast komme att afse delegare i dödsbo med tillgångar i fastighet till jemförelsevis obetydligt värde, torde betydelsen af förstnämnda anmärkning försvinna, helst en lindring i lagfarts-kostnaderna vid innevarande riksdag beslutats för, bland andra, köpare af mindre jordbruksfastigheter, derigenom att vid lagfart å sådana till ett värde, understigande 400 kronor, protokollsutdrag öfver lagfarten numera skulle blifva stämpelfritt. Hvad den senare anmärkningen beträffar, vill utskottet endast framhålla, att billighetshänsynen torde böra göras gällande, der densamma, såsom här, kan tillgodogöras, utan äfventyrande af statens eller den enskildes intresse eller rätt.

I analogi med stadgandet i kongl. förordningen den 16 oktober 1891 angående stämpelafgifter derom, att protokoll angående lagfart å fäng till fast egendom genom giftorätt eller arf är fritt från stämpel, der taxeringsvärdet å den egendom, hvarå lagfart sökes, icke uppgår till 1,000 kronor, synes utskottet den ifrågasatta lindringen i expeditionslösen i hithörande fall icke böra sträcka sig längre än till de fall, der lagfart sökes å egendom, som ej i värde uppgår till 1,000 kronor.»

Den af Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott sålunda gjorda hemställan är, enligt till Första Kammaran ankommet protokollsutdrag, den 7 innevarande maj bifallen; och har Första Kammaran derefter remitterat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

I anledning af motioner, väckta af herr J. Andersson i Lysvik, har Andra Kammaran förut vid 1892, 1893 och 1894 års riksdagar för sin del beslutat skrivelser till Kongl. Maj:t rörande samma ämne, hvarom Andra Kammarens här ofvan sist intagna beslut handlar. Första Kammaran har dock vid alla dessa riksdagar, i enlighet med hemställan af vederbörande utskott, ansett sig icke kunna biträda medkammarans beslut; och har dervid såsom hufvudsakliga skäl åberopats, att de ifrågasatta författningsändringarna skulle lända till rubbning af den reda och ordning i eganderättsförhållandena, som åsyftades genom lagfarten och lagfartsboken; att för vinnande af motionens syfte erfordrades icke blott att ändra

förordningen om expeditionslösen, utan att dertill kräfdes en ändring af kungörelsen huru lagfarts- och inteckningsböcker skola inrättas och föras den 14 september 1875 med dervid fogade formulär, om icke rent af en ändring af 18 § i förordningen angående lagfart å fäng till fast egendom; samt att lagfartskostnaden för sterbhusdelegare och testamentstagare syntes föga betungande, åtminstone på landet, der kostnaden för lagfart af en fastighet, hvars värde understege 1,000 kronor, i allmänhet icke uppginge till mera än fyra kronor, kostnaden för lagfartsbeviset 2 kronor 50 öre deri inberäknadt.

Vid 1893 års riksdag erinrades derjemte af det tillfälliga utskott, att hvilket af Första Kammaren uppdragits att förbereda frågan, att den besparing, ifrågavarande förändring skulle för delegare i sterbhus medföra, motsvarades af förlust för vederbörande expeditionshafvande genom rubbning i deras författningensliga inkomster, men att det hvarken af motionären angifvits eller af utskottet kunnat utrönas, huru stor denna minskning i expeditionshafvarnes inkomst skulle blifva.

Då Första Kammaren vid tre särskilda riksdagar afslagit framställda förslag af hufvudsakligen enahanda syfte som det nu föreliggande, och ostridigt torde vara, hvad äfven af Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott medgifvits, att den ifrågasatta ändringen uti förordningen om expeditionslösen skulle i viss mån komma att inverka på sättet för lagfartsböckernas förande, samt utskottet i anseende till den knappa tid, som varit utskottet tillmätt för detta ärendes behandling, icke varit i tillfälle att företaga den utredning i sistberörda hänseende, hvilken varit nödvändig för frågans bedömande, har utskottet ansett sig icke kunna göra annan hemställan, än

att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 10 maj 1898.

På utskottets vägnar:

WILH. WALLDÉN.